

VASARIO 16-OJI

Vyko Pirmasis pasaulinis karas. 1915 metų rudenį Lietuvą okupavo vokiečiai. Jų Rytų fronto vadovybė Kaune tvarkė Lietuvą. Buvo uždrausti susirinkimai, prieš karą veikusios draugijos, uždaryti laikraščiai.

1916 metų lapkričio 5 dieną Vokietija ir Austro-Vengrija paskelbė, jog iš buvusių Rusijos imperijos lenkiškų žemių atstatoma Lenkijos valstybė. Lenkų Valstybės Taryba pareiškė pretenzijas į Lietuvą. 1917 gegužės mėnesį Vilniaus lenkai kreipėsi į Vokietijos kanclerį, prašydami priskirti Lietuvą Lenkijai. Vilniaus lietuviai į tą patį kanclerį kreipėsi su kitokio turinio pareiškimu. Jie pareiškė, kad Lietuva nori tapti nepriklausoma.

1917 metų rugsėjo 18–23 dienomis Vilniuje buvo sušaukta lietuvių atstovų konferencija, į kurią suvažiavo apie 214 atstovų iš visos Lietuvos. Konferencija vyko miesto teatre (Basanavičiaus gatvėje). Teatro salė buvo papuošta vainikais ir tautinėmis vėliavomis. Konferencija, pirmininkaujant Jonui Basanavičiui, nutarė, kad Lietuva turi būti nepriklausoma valstybė. Buvo įrinkta 20 asmenų Lietuvos Taryba.

Tarybos darbas buvo sunkus. Vokiečiai jai jokių teisių nesuteikė. Tada Lietuvos Taryba nutarė veikti savarankiškai.

1918 metų vasario 16 dieną Lietuvos Taryba slapta susirinko Vilniuje ir priėmė nutarimą. Jame paskelbta, kad atstatoma nepriklausoma Lietuvos valstybė su sostine Vilniumi.

Jau kovo 23 dieną Vokietijos kaizeris Vilhelmas II pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

1918 metų pabaigoje per Lietuvą pradėjo trauktis karą pralaimėję vokiečiai. Paskui juos žygiavo Raudonoji armija. Vilniuje lenkai kūrė būrius miestui ginti. Nepriklausomybė atsidūrė pavojuje. Ją reikėjo apginti. Grįžę iš Rusijos lietuviai karininkai ir kareiviai padėjo organizuoti lietuvišką kariuomenę.

1918 metų lapkričio 23 dieną buvo išleistas įsakymas kariuomenei sudaryti. Tuoj pradėjo rinktis savanoriai. 1919 metų sausio mėnesį Vilniuje, Šiauliuose, Telšiuose valdžią paėmė bolševikai. Jie artėjo prie Kauno ir Alytaus. Vasario 7 dieną įvyko pirmosios Lietuvos kariuomenės kautynės prie Kėdainių. Čia žuvo pirmasis Lietuvos kariuomenės kareivis savanoris Povilas Lukšys. Vasario 13 dieną prie Alytaus ant tilto per Nemuną žuvo pirmasis karininkas Antanas Juozapavičius. Balandžio mėnesį Nepriklausomos Lietuvos kariuomenė besikaudama pasiekė Vilnių, bet jį jau užėmė lenkai. Visą 1919-ųjų metų vasarą mūsų kariuomenė stūmėsi į rytus. Ji užėmė Ukmergę, Panevėžį, Uteną, Zarasus. Sustojo ji prie Dauguvos.

Per visus 1919-uosius Lietuvos savanoriai kovojo su bermontininkais ir juos sutriuškino. Paskutiniuosius bermontininkų būrius Lietuvos kariuomenė išvijo 1919

metų gruodžio 15 dieną.

1920 metų spalio 7 dieną Suvalkuose buvo pasirašyta Lietuvos ir Lenkijos sutartis. Lenkai išpareigojo nepulti Lietuvos, Vilnius, Seinai ir kitos lietuviškos žemės atlekti Lietuvai.

Bet lenkai sulaužė susitarimą. Jau kitą dieną po sutarties pasirašymo jie puolė Vilniaus — Lydos ruože ir spalio 9 dieną jie užėmė mūsų sostinę. Didžiulės lenkų pajėgos puolė Kauno ir Ukmergės kryptimi. Lapkričio 19–21 dienomis vyko smarkūs mūšiai ties Giedralčiais ir Sirvintomis. Lietuvos kariuomenė laimėjo mūšius ir žygiavo į Vilnių. Čia įsikišo Tautų Sąjunga ir ilgam puolimą sustabdė. Taip Vilnius ir jo kraštas liko atplėštas nuo Lietuvos.

Nepriklausoma Lietuva kėlėsi iš amžials trukusios priespaudos, stiprėjo ekonomiškai, kultūringėjo. Ji sparčiai vystėsi visose srityse iki Molotovo-Ribentropo pakto pasirašymo. Šis dokumentas tapo lemiamu Lietuvai. Ji neteko nepriklausomybės ir šimtų tūkstančių savo pačių geriausių žmonių.

1988-ųjų metų įvykiai uždegė atgimimo aukurą, priverė tautą susimąstyti, keltis ir eiti. Savo tikrąją prasmę atgavo ir lietuvių tautos šventė — Vasario 16-oji.

Petras GALIAUSKAS

Bandome balsą, tiesiame nugaras

Sąjūdžio banga, nelaukta netikėtai pakilusi vos prieš kelis mėnesius, jau pasiekė net atokiausius užkampius, išjudindama net labiausiai užpelkėjusius užtekčius, pažadindama protus ir širdis naujam, prasmingam gyvenimui. Daugiatūkstantiniai mitingai, vėliavų jūros, ligi tol nematytos televizijos laidos turbūt nepaliko nė vieno abejingo tam, kas dedasi Lietuvoje. O laikraščiai ir žurnalai, kuriuos anksčiau vos ne jėga brukdavo, net pagal kvitus patikrindavo, ar tikrai tas ir anas „užsisakė spaudą“, šiandien staiga tapo deficitu, kaip ir visa kita pas mus: visi neraginami prenumeruoja, skaito, o perskaitę ginčijasi, kaso pakaušius arba iš entuziazmo vos nešokinėja

Ir patys rašo. Nors cenzūra dar nepanaikinta, bet ji (bent kol kas...) beveik netrukdo kalbėti visu balsu apie mūsų svajones, rūpesčius, nerimą. Be „Komjaunimo tiesos“, „Gimtojo krašto“, labai populiaru tapo Sąjūdžio spauda — „Atgimimas“, „Sąjūdžio žinios“ ir kt. leidiniai. Deja, šių leidinių tiražai dar nepakankami ir todėl (ir ne tik todėl) vis daugiau atsiranda regioninės spaudos. Skaitytojų mėgstami „Kauno aidai“, „Mažoji Lietuva“, savus Sąjūdžio leidinius turi Alytaus, Panevėžio ir kiti regionai. Metas ir mums, rytų aukštaičiams, pagalvoti apie tokį leidinį. Tiesa, kai kas mano, jog savo

(Nukelta į 3 psl.)

P. PANAVAS

ATMINTIS

Yra datų, ir yra datų
Nemarioj tautų atminty — —
Vėl apsukę istorijos ratą, —
Lyg tie patys, nors ir kiti.
Vėl užmerkiame akis — ir išnyram

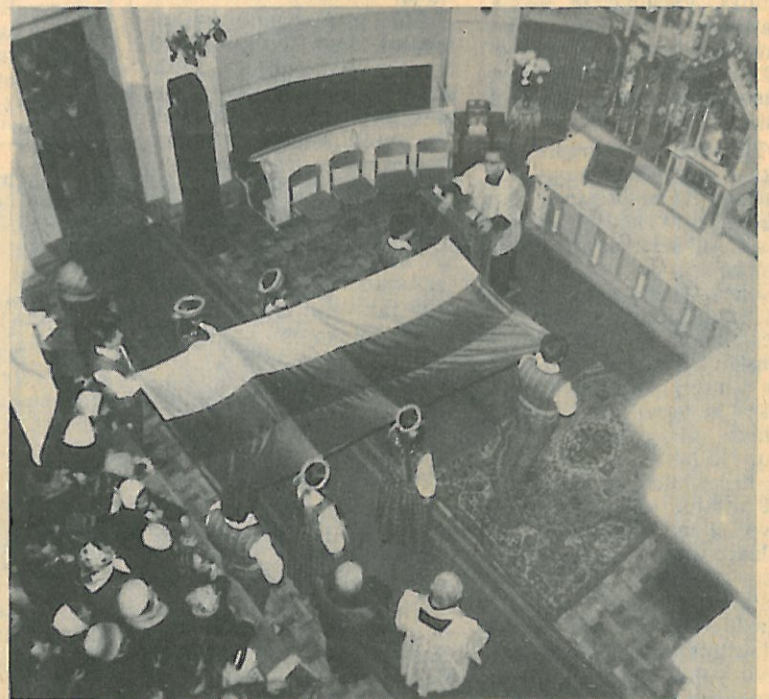
Iš visokių erelių nagų,
Bandom imti knygą ir lyrą,
Pravardžiuoti tauta ubagų — —
Lyg vaivorykštės plakėsi vėliavos,
Taip rūpėjo jomis dar pažalst,
Bet kaimynai jau ruošė vėlines,
Pasipuošę žodžiais gražiais.

Vienas pardavė, kitas pirko,
Trečias gundė suktu balsu, —
Ir tuštėjo galulaukių pirkios,
Nuo tylėjimo darės balsu.
Ir dundėjimo klausėmės vagonų.

Pripustytų ir užkaltų,
Ir gaudimo taigos vargonų
Virš ledėjančių nekaltų.

Nusirito audros ir ordos,
Stiebu kyla į dangų viltis,

Atsigavus nuo šukių ir ordinų,
Vėl bunda tautos atmintis.
Vėl sustojam prie kryžkelių, datų,
Po kuriom — nekęsti, mylimi,
Ir apsukę istorijos ratą,
Vėl bandom tapt savimi — — —

Nuolat gerėjant Valstybės ir Bažnyčios santykiams, į persitvarkymo Sąjūdį vis aktyviau įsijungia ir nuošaliau stovėjusi visuomenės dalis. Praeitų metų lapkričio mėnesį daugybė žmonių dalyvavo Lietuvos persitvarkymo Sąjūdžio rajono tarybos vėliavos šventinimo iškilmėse, kurios sutapo su atnaujinto J. Basanavičiaus paminklo atidengimu.

